

ІНФОРМАЦІЯ ЯК СУТНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Досліджується сутність інформації, що складає комерційну таємницю. Аналізується нове інформаційне законодавство та його вплив на зміст понять «інформація» та «комерційна таємниця». Прогнозуються можливі негативні наслідки від застосування нових законів про інформацію в практичній діяльності. Пропонуються рекомендації щодо усунення недоліків чинного законодавства у цій сфері.

Ключові слова: *комерційна таємниця, інформація з обмеженим доступом, інформаційне законодавство, конкуренція, економічна безпека, захист комерційної таємниці.*

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку ринкової економіки України викликає потребу у захисті комерційної таємниці як невід'ємного елемента ринкових відносин, однак впровадження цього інституту в нашій державі тільки починається, у зв'язку з чим виникає гостра потреба у розробці понятійного апарату і визначення суті конкретних термінів для їх однозначного розуміння і тлумачення. На вирішення цих завдань спрямоване це дослідження.

Стан дослідження. Аналіз наукових публікацій і літературних джерел з питань комерційної таємниці свідчить, що інститут комерційної таємниці у вітчизняній науці всебічно не досліджений, а інформація, що становить сутність комерційної таємниці, з точки зору безпекознавчих наук взагалі не досліджувалась. Окремі наукові погляди на цю проблему викладені в нечисленних вітчизняних і перекладених працях учених-юристів, які займалися цими питаннями побіжно, а тому теоретичні позиції мають фрагментарний і несистематизований характер.

Зокрема, окремі проблеми комерційної таємниці досліджували такі українські вчені, як Г.О. Андрощук, М.І. Зубок, М.І. Марушак, і російські В.А. Соловйов, А.Фатьянов, В.І. Ярочкін та ін.

Мета статті – визначення сутності інформації, що становить комерційну таємницю, яка в сучасних умовах впливу негативних факторів є об'єктом захисту від протиправних посягань.

Дослідження проведено на підставі системного аналізу літературних джерел, періодичних видань та спеціалізованих публікацій з ресурсів Інтернет, а також багаторічного особистого досвіду автора,

здобутого під час роботи в підрозділі економічної безпеки правоохоронних органів та в службі безпеки суб'єктів підприємництва.

Виклад основних положень. Становлення ринкової економіки України відбувається під впливом таких негативних явищ, як жорстка недобросовісна конкуренція, монополізація ринку, корупція, криміналізація виробничих відносин, тиск з боку державних органів, контроль з боку кримінальних структур у низці галузей економіки, кіберзлочинність, активізація конкурентної розвідки і промислового шпигунства з незаконним використанням спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації тощо [6, с. 4].

Зважаючи на зазначені негативні явища, в нинішніх умовах розвитку економіки України проблеми захисту комерційної таємниці стають як ніколи актуальними для науковців та практиків, що викликає необхідність докладніше розглянути деякі теоретичні і практичні аспекти комерційної таємниці суб'єктів господарювання.

Сьогодні в Україні відсутнє єдине визначення інформації, яку слід вважати комерційною таємницею. Так, Цивільний кодекс України визначає комерційну таємницю як секретну інформацію в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з чим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію [1, ст. 505].

Господарський кодекс України містить визначення комерційної таємниці як відомостей, що пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання [2, ст. 36].

На нашу думку, аналіз указаних дефініцій комерційної таємниці свідчить, що в їх основі лежить визнання комерційної таємниці інформацією, яка визначається і захищається її власником відповідно до чинного законодавства, тобто в цілому сутністю комерційної таємниці є інформація.

У Великому енциклопедичному словнику термін «інформація» тлумачиться, з одного боку, як відомості, які передаються людьми усним, письмовим або іншими способами (за допомогою умовних сигналів, технічних засобів і т. д.), а з іншого – як обмін відомостями між людьми, людиною і автоматом, автоматом і автоматом; обмін сигналами у рослинному світі; передача ознак від клітини до клітини, від організму до організму [10, с. 746].

Закон України «Про інформацію» визначає інформацію як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [3, ст. 1].

В Законі України «Про захист економічної конкуренції», крім визначення інформації, закріплюється також її матеріальна форма, а саме: інформація – це відомості в будь-якій формі й вигляді та збережені на будь-яких носіях (у тому числі листування, книги, помітки, ілюстрації (карти, діаграми, органіграми, малюнки, схеми тощо), фотографії, голограми, кіно-, відео-, мікрофільми, звукові записи, бази даних комп'ютерних систем або повне чи часткове відтворення їх елементів), пояснення осіб та будь-які інші публічно оголошені чи документовані відомості [4, ст. 16].

Новим інформаційним законодавством, введеним в дію у 2011 році, зокрема Законами України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI і «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI, внесено суттєві зміни до чинного законодавства Про інформацію та інформаційні відносини, а також прийнято в новій редакції Закон України «Про інформацію» від 13 січня 2011 року № 2938-VI, правові норми якого, на думку автора, в принципі змінюють поняття «інформація», яке, своєю чергою, змінює сутність комерційної таємниці [5, 6, 7].

Зокрема, згідно зі ст. 1 Закону України «Про інформацію» в новій редакції інформацією є будь-які відомості або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [7, ст. 1].

Аналіз змісту і сутності інформації як будь-яких відомостей або даних, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або в електронному вигляді, свідчить, що таке визначення інформації значно розширює дефініцію інформації, яка міститься в попередньому інформаційному законодавстві і Законі України «Про захист економічної конкуренції», оскільки з нього вилучено головну ідентифікаційну ознаку інформації про обов'язковість її фіксації в документальній формі або публічного її оголошення. В основі нової дефініції інформації лежить тільки можливість і потенційна здатність інформації бути збереженою на матеріальних носіях або відображеною в електронному вигляді, а не фактично бути зафіксованою в матеріальній формі [4, ст. 16].

На нашу думку, неконкретне і розширене поняття інформації в інформаційному законодавстві може призвести у правозастосовній діяльності правоохоронних органів до неправильної кваліфікації протиправних дій, пов'язаних із незаконним заволодінням, зберіганням,

використанням і поширенням інформації, в тому числі комерційної таємниці.

На даний час залишаються чинними обидва поняття інформації, які мають різну сутність (матеріальну і нематеріальну). Наведені розбіжності у визначенні поняття інформації потребують глибокого вивчення й усунення в процесі подальшого удосконалення чинного законодавства про інформацію.

Слід відзначити, що Законом України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 введено поняття «інформація з обмеженим доступом», яка за порядком доступу поділяється на конфіденційну, таємну та службову інформацію [6, ст. 21], однак питання, до якого з цих видів інформації відносити комерційну таємницю, залишається дискусійним. Оскільки інформація, що становить комерційну таємницю, є закритою і не підлягає розголошенню, вважаємо, що комерційну таємницю слід відносити до таємної інформації. З огляду на це у визначенні сутності комерційної таємниці правомірно буде зазначити, що вона є різновидом інформації з обмеженим доступом.

Проведене дослідження сутності комерційної таємниці дозволило виявити основні недоліки і проблеми чинного законодавства України в інформаційній сфері, які потребують нагального вирішення з метою адаптації законодавства до сучасних умов побудови інформаційного суспільства і курсу інтеграції України до Європейського Союзу.

Висновки. Розвиток економічної конкуренції, необхідність досягнення переваги в конкурентному середовищі, боротьба за ринки збуту продукції та посилення впливу негативних явищ в економіці ставлять перед суб'єктами господарювання завдання захисту комерційної таємниці.

Комерційна таємниця – визначена відповідно до чинного законодавства комерційно цінна інформація, пов'язана з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, стосовно якої вживаються адекватні заходи захисту з метою недопущення матеріальних і нематеріальних втрат.

Інститут комерційної таємниці потребує удосконалення й адаптації до сучасних умов конкурентного середовища, зважаючи на перспективи розвитку української економіки.

1. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40–44.

2. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 48–52.

3. Про інформацію: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48.

4. Про захист економічної конкуренції: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 54.

5. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

6. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

7. Про інформацію: Закон України в редакції від 13.01.2011р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua

8. Зубок М.І. Безпека підприємницької діяльності: нормативно-правові документи комерційного підприємства, банку / М.І. Зубок, Р.М. Зубок. – К.: Істина, 2004. – 144 с.

9. Носік Ю.В. Права на комерційну таємницю в Україні: монографія / Ю.В. Носік. – К.: КНТ, 2007. – 240 с.

10. Великий енциклопедичний словник / за ред. академіка НАН України Юрія Шемшученка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2007.

Ганич І.Н. Информация как сущность коммерческой тайны субъектов предпринимательства

Исследуется сущность информации, составляющей коммерческую тайну. Анализируется новое информационное законодательство и его влияние на содержание понятий «информация» и «коммерческая тайна». Прогнозируются возможные негативные последствия от применения новых законов об информации в практической деятельности. Предлагаются рекомендации по устранению недостатков действующего законодательства в данной сфере.

Ключевые слова: *коммерческая тайна, информация с ограниченным доступом, информационное законодательство, конкуренция, экономическая безопасность, защита коммерческой тайны.*

Ganych I. M. Information as the Essence of Commercial Secrets of Business Entities

The article examines the nature of the commercial sensitive information. The new information legislation and its influence on the meaning of concepts «information» and «commercial secret» is analyzed. Possible negative results of the use of new information laws in practice are anticipated. The recommendations concerning the deficiencies of current legislation in this field are suggested.

Key words: *commercial secrets, classified information, information legislation, competition, economic security, trade secrets protection.*

Стаття надійшла 15 квітня 2013 р.